دی بوڤوار
تێگەیشتن لە رەگەزی دووەم

ئا.لە ئینگلیزییەوە: شاسوار کەمال مەحمود*

سیمۆن دی بوڤوار (1946-1986) فەیلەسوفی بوونگەرایی فەرەنسی، هاوکات وەک روناکبیرێکی گشتی، چالاکوانێکی سیاسی، تیۆریستێکی فێمێنیست و کۆمەڵایەتی ناسراوە. ئەو خۆی وەک فەیلەسوف نەناسیووە، بەڵام کاروهاوبەشە مەزنەکانی لەبواری بوونگەرایی و فێمێنیستی بوونگەرایی، ئەو دەکەنە فەیلەسوف و فیمێنیستی دیاری سەدەی بیست. نوسینەکانی دی بوڤوار جۆراوجۆرن: رۆمان ، وتار ، ژیاننامە ، دەربارەی فەلسەفە، سیاسەت و کێشە کۆمەڵایەتییەکانن.

فەلسەفەی فێمێنیستی دی بوڤوار

لە کتێبی (رەگەزی دووەم- The Second Sex)دا، دی بوڤوار زۆر راشکاوانە دەست بۆ گرفتەکانی ژنان دەبات. سەرەتا باس لە چەمکی ئافرەت بوون دەکات و دەپرسێت ئایا لەراستیدا شتێک بوونی هەیە بەناوی ئافرەتەوە؟ ئەگەر هەشبێت، ئایا شتێکی پەسەندە؟ ئایا رۆڵی ئافرەت چییە لە جیهاندا و دەبێت رۆڵی ئافرەت چی بێت لە جیهاندا؟

دی بوڤوار سەرەتا لەو راستییەوە دەستپێدەکات و پێیوایە (مێ) بوون واتای ئافرەت بوون ناگەیەنێت. هەروەها ئاماژە بەوە دەکات کە ژنان هەمیشە پێویستیان بەوە هەیە رەگەزی خۆیان پێناسە بکەن، لەکاتێکدا پیاوان هەرگیز پێویستیان بەوە نەبووە رەگەزی خۆیان بناسێنن. لەم روانگەیەشەوە رەگەزی پیاوان هەمیشە وەک رەگەزی باوی کۆمەڵگە سەیرکراوە و هاوتا کراوە بەرەگەزی مرۆڤایەتی. بەتێگەیشتنی دی بوڤوار (نێر)بوون لە روانگەی کۆمەڵگەوە گرفت نییە، بەڵام (مێ) بوون بارێکی تایبەتە. بۆ سەلماندنی ئەم تێگەیشتنەش ئاماژە بە بۆچوونەکانی (ئەرستۆ و سانت تۆماس) دەکات ، کە ئافرەت وەک (بوونێکی ناتەواو یاخود مرۆڤێکی ناتەواو) وێنا دەکەن.

لەم روانگەیەوە دی بوڤوار دەگاتە ئەو دەرئەنجامەی کە چەمکی (ئافرەت بوون) چەمکێکە لە گۆشەنیگای دنیایەکی نێرسالارییەوە پێناسەی بۆ کراوە بەو شێوەیەی کە پیاوی حەزی پێیەتی و ئارەزوی دەکات، بۆیە دی بوڤوار پێیوایە کە چەمکی ئافرەت بوون نابێت پێچەوانەی پیاو بوون بگەیەنێت ،

چونکە ئافرەتیش وەک پیاو بوونێکی تەواو و سەربەخۆیە.

مرۆڤایەتی ئاشنایە بە پۆلێنکردنی شتەکان بە پێوەری دوالیزمی وەک: رەسەن و بیانی ، باوەردار و بێباوەڕ ، چینی باڵا و چینی خوارەوە، بەڵام دی بوڤوار لەگەڵ ئەم پۆلێنکردنەدا نیە و پێیوایە شتێکی دروست نیە ئەم دوالیزمیە بۆ پۆلێنکردنی نێوان رەگەزەکان (نێرو مێ) بەکار بهێنرێت.

سەبارەت بە هۆکاری باڵادەست بوونی نێرسالاریش لە کۆمەڵگەکانی مرۆڤایەتیدا، دی بوڤوار رەتیدەکاتەوە کە ژمارەی پیاوان، یاخود سروشتی ئافرەت هۆکارىن بۆ ئەم باڵادەستییە. دی بوڤوار ئاماژە بۆ ئەوە دەکات بەگەراندنەوەیەک بۆ مێژوو ئەو راستیەمان بۆ دەردەکەوێت، کە هەمیشە ژمارەی ژنان لە پیاوان زیاتر بووە.

سەبارەت بەوەی کە سروشتی ئافرەت هۆکارێک بێت بۆ باڵادەستی پیاوان ، دی بوڤوار پێیوایە سروشتی شتەکان شتێک نین کە نەتوانرێت گۆرانکاریان بەسەردا نەیەت. بۆیە ئەم هۆکارەش دوورە لە راستییەوە.

بە تێگەیشتنی بوڤوار باڵادەستی پیاوان و ژێردەستی ژنان دەگەرێتەوە بۆ خودی ژنان خۆیان. ئەو پێی وایە ژنان وەک هێزێکی کۆی یەکگرتوو هەوڵ نادەن تا ناسنامەیەکی تایبەت بۆ خۆیان دروست بکەن. بوڤوار رایدەگەیەنێت تائێستا بزوتنەوەیەکی راستەقینەی یەکسانیخوازی ژنان بوونی نەبووە لەبەر نەبوونی ئەو یەکێتییەی نێوان ژنان خۆیان.

سەبارەت بەو بۆچوونەش کە پێیوایە ئافرەتان بەشێکی دانەبراون لە پیاوان و ناتوانن بەبێ پیاوان بژین، ئەو دەڵێت راستە ژنان پێویستیان بە پیاوان هەیە ، بەڵام لە هەمانکاتدا پیاوانیش پێویستیان بە ژنان هەیە بۆ دابینکردنی پێداویستیەکانیان بە تایبەتی تێرکردنی غەریزەی سێکسی.

لە کۆتاییدا بوڤوار دەڵێت پیاوان لەوەدا سەرکەوتوو بوون، کە لە رێگەی دابینکردنی پێداویستیە فسیۆلۆژییەکانەوە توانیویانە ئافرەتان کۆنترۆڵ بکەن و رۆڵی پاسیڤیان پێ بەخشن. بۆ رزگاربوون لەو بارودۆخەش ئەو پێیوایە ئافرەتان لە رێگەی هێزی جەستەیی و دەرونی و ئابورییەوە ناتوانن بگەنە ئازادی راستەقینە، بەڵکو لە رێگەی هێزی یەکگرتوی خۆیانەوە بۆ تێکشکاندنی ئەو دنیایەی پیاوان بۆی دروست کردوون.

ئافرەتان لە رێگەی هێزی جەستەیی و دەرونی و ئابورییەوە ناتوانن بگەنە ئازادی راستەقینە، بەڵکو لە رێگەی هێزی یەکگرتوی خۆیانەوە بۆ تێکشکاندنی ئەو دنیایەی پیاوان بۆی دروست کردوون

چەمکی جەستە و ئافرەت بوون

لەهەمان کتێبدا (رەگەزی دووەم- The Second Sex) دی بوڤوار سکێچێکی روونمان پیشاندەدات دەربارەی تێگەیشتنی ئافرەت بۆ جەستەی خۆی و بۆ کاری ئۆرگانەکانی جەستەی. هەروەها باس لە کاریگەرییەکانی کۆمەڵگە دەکات بۆ دروست بوونی ئەو تێگەیشتنە.

دی بوڤوار پێیوایە هیچ کەسێک لە دایک نابێت وەک ئەوەی کە هەیە، بەڵکو بوونمان دەرئەنجامی کۆمەڵێک هەڵبژاردەیە کە لە ژیانماندا دەیگرینە بەر. کاتێک لەو سەرچاوانەی خۆمان یاخود ئەو سەرچاوانەی کۆمەڵگە بۆی فەراهەمکردوین خۆمان بنیات دەنێین ، ئەوا تەنها بەهاکان دروست ناکەین ، بەڵکو لەو رێگەیەوە خۆشمان دروست دەکەین.بوونمان دەرئەنجامی هەڵبژاردنەکانمانە.

سەبارەت بە جەستەی ئافرەت، دی بوڤوار لەرێگای کۆمەڵێک حاڵەتەوە دەگاتە ئەو دەرئەنجامەی کە ئافرەت لە رێگەی جەستەی خۆیەوە دەتوانێت تێروانینی پۆزەتیڤ، یاخود نێگەتیڤی دەربارەی بوونی خۆی هەبێت. ئافرەت دەتوانێت جەستەی خۆی بەکار بهێنێت بەشێوەیەک کە وەک بوونێکی ئازاد مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت ، یاخود بەشێوەیەک کە بچەوسێنرێتەوە. دی بوڤوار پێیوایە هیچ گرفتێک دەربارەی جەستەی ئافرەت بوونی نییە، ئەوەی هەیە پەیوەندی بە تێگەیشتنی ئافرەت خۆیەوە هەیە. ئایا ئافرەت خۆی وەک بابەتێکی ئازاد دەبینێت یاخود وەک شتێکی بینراوی کۆمەڵگە.

بە تێگەیشتنی دی بوڤوار — کە بیرۆکەکەی لە سارتەرەوە وەرگرتووە- ئافرەت بوون شتێکە لە روانگەی پیاوانەوە. چەمکی ئافرەت بوون چەمکێکی نێرانەیە، چونکە هەمیشە نێر سەیرکەربووە و ئافرەتیش سەیرکراو، کەواتە مانای ئافرەت بوون مانایەکە لەلایەن پیاوانەوە دارێژراوە. هەروەها سکپربوون و ئۆرگانەکانی دیکەی ئافرەت شتێک نین مایەی شەرم و نەنگی بن بۆ ئافرەت ئەگەر کۆمەڵگە کۆمەڵگەیەکی تەندروست و کراوە بێت.

بۆ سەلماندنی بۆچوونەکانیشی دی بوڤوار ئاماژە بە قۆناغی منداڵی کچان و کوران دەکات کە هەردوو رەگەز هەمان حەز و ئارەزویان هەیە و جیاوازی نێوانیشیان شتێکی زۆر سادەیە.

ئەو دەپرسێت بۆچی دواتر ئەم جیاوازییە گەورەتر دەبێت و گرنگی زیاتر پەیدا دەکات؟ ئەو دەپرسێت ئەو شتانە چین کەوا لەکەسێک دەکەن ببێت بە ئافرەت؟

دی بوڤوار لەسەر ئەم ئارگومێنتە بەردەوام دەبێت و ئاماژە بەوە دەکات، کاتێک جەستەی کوران و کچان گەشە دەکات، کۆمەڵگە دوو تێروانینی جیاوازی هەیە. سەبارەت بە جەستەی کوران وەک پرۆسەیەکی ئاسایی مامەڵەی لەگەڵدا دەکات، بەڵام سەبارەت بەجەستەی کچان زۆر بە وریاییەوە مامەڵە لەگەڵدا دەکات.

پیاوان چاو لە جەستەی مێ دەبرن ، سەیری دەکەن وەک بوونێکی سێکس بەخش ، دایک بەردەوام کچەکەی دەربارەی جەستەی ئاگادار دەکاتەوە، کورانیش کۆمێنتی سێکسی دەربارەی جەستەی کچان دەدەن...هتد هەموو ئەمانە وادەکەن ئافرەت رقی لەجەستەی خۆی بێت و حەزبکات بوونی نادیار بێت.

بۆ چارەسەرکردنی ئەم بارودۆخە دەرونییەش دی بوڤوار ژنان هۆشیاردەکاتەوە کە بەهیچ شێوەیەک هەست بەشەرم نەکەن دەربارەی جەستەی خۆیان، بەڵکو بە پێچەوانەوە هەست بە فەخر و سەرفرازی بکەن ، چونکە ئەو کۆت و بەندانەی رووبەرووی دەبنەوە دروستکراوی کۆمەڵگەیە وسروشت لێیان بەرپرس نییە. بەڵگەش بۆ ئەو تێگەیشتنە ئەوەیە: ئایا کاتێک ئافرەتان بەتەنها لەشوێنێک دوور لە پیاوان پیاسە دەکەن و بەناو سروشتدا گەشت دەکەن هەمان هەستیان هەیە؟ لەبەر ئەمە پێویستە لەسەر ئافرەتان بەشێوەیەکی ئەرێنی لەجەستەی خۆیان بروانن.

هاوکات داواش لە کۆمەڵگە دەکات بواری زیاتر بدات بە نەوەکانی بۆ ئەوەی ئازادی ئافرەت زیاتر گەشە بکات و بەشێوەیەکی تەندروستیش پەروەردەی سێکسی نەوەکانی (نێر و مێ) بکات بۆئەوەی هەردوولا بەشێوەیەکی سەرنجراکێش لەیەکدی بروانن نەوەک بەشێوەیەکی خۆپەرستانە.

دی بوڤوار وەک مرۆڤ

سیمۆن دی بوڤوار لەخانەوادەیەکی دەوڵەمەندی کاسۆلیک لەدایک بووە. لە قۆناغی منداڵییەوە تا تەمەنی 14 ساڵی منداڵێکی دیندار بووە و حەزی کـردووە ببێت بە راهیبە، بەڵام لەتەمەنی 14 ساڵیدا گرفتی باوەری بۆ دروستدەبێت و تا دەمرێت وەک کەسێکی بێ باوەر دەمێنێتەوە. لەرووی رۆشنبیریشەوە باوکی کاریگەری گەورەی لەسەری هەبووە.

پاش بەدەستهێنانی بروانامەکانی بەکالۆریا و دبلۆم لە زانکۆی سۆربۆن فەلسەفە دەخوێنێت. دوای ئەوە بەشداری تاقیکردنەوەی (agrégation)دەکـات. ئەو تاقیکردنەوەیە بەیەکێک لە تاقیکردنەوە ئاست بەرزەکان دادەنرێت. هەر لەوکاتەشدا سارتەر دەناسێت و هەردووکیان بەسەرکەوتووی لەو تاقیکردنەوەیە دەردەچن . سارتەر یەکەم دەبێت و دی بوڤواریش دووەم. لەو کاتەدا دی بوڤوار لاوترین کەس دەبێت کە ئەو بروانامەیە بەدەست بهێنێت.

هەرچەندە سارتەر داوای لێدەکات شووی پێ بکات، بەڵام دی بوڤوار ئەم داوایە رەتدەکاتە و لەبری ئەوە پەیوەندییەکی هەمیشەیی لەگەڵ گرێ دەدات لە دەرەوەی سنوری ژن و مێردایەتی. دی بوڤوار قەناعەتی بەشوکردن نەبوو، بۆیە خۆی نەخستە ناو ئەو گرێ بەستەوە. دی بوڤوار منداڵی نەبوو ،

هەروەها هیچ ئیلتیزامێکی ژن مێردایەتی نەبوو ئەمەش کاتێکی باشی بۆ گەڕاندبۆوە بۆ نووسین و بەدەستهێنانی پلەی ئەکادیمی و بەشداریکردن لەچالاکییە سیاسیەکان و گەشتکردن بۆ وڵاتان.

ساڵی 1931 دەبێتە مامۆستای دواناوەندی. لەماوەی کاری مامۆستایەتیدا دی بوڤوار پەیوەندی سێکسی لەگەڵ ژمارەیەک لە خوێندکارە کچەکانی خۆیدا دروستدەکات. هەر لەسەر ئەو کارەشی لە ساڵی 1943 دا لەکاری مامۆستایی دوور دەخرێتەوە، بەڵام ئەو لە نوسینی کارە فەلسەفی و بوونگەراییەکانی بەردەوام دەبێت.

ساڵی 1944 یەکەم وتاری فەلسەفی خۆی بەناوی (Pyrrhus et Cinéas) بڵاودەکاتەوە. لەکۆتاییەکانی جەنگی جیهانی دووەمدا لەگەڵ سارتەر و هەندێک لە هاورێکانیدا بڵاوکراوەیکی سیاسی بەناوی (Les Temps Modernes) بڵاو دەکەنەوە، تامردنیشی دی بوڤوار لەو بڵاوکراوەیە کاردەکات.

ساڵی 1949 کتێبی The Second Sex بڵاودەکاتەوە.ساڵی 1954 کتێبی The Mandarins بڵاو دەکاتەوە کە بەهۆی ئەو کتێبەوە دەبێتە خاوەنی بەرزترین خەڵاتی ئەدەبی فەرەنسی : Prix Goncourt. دوای ئەوەش بەردەوام دەبێت لەبڵاو کردنەوەی رۆژژمێری گەشت و سەفەرەکانی.

لەساڵی 1970دا بەشداری دەکات لە بزوتنەوەی ئازادی ژنان. ساڵی 1980 کۆمەڵێک کورتە چیرۆک بەناوی When Things of the Spirit Come First بڵاودەکاتەوە.ساڵی 1981 وتارێک دەربارەی ساڵەکانی کۆتایی ژیانی سارتەر بڵاو دەکاتەوە. دوای مردنی سارتەر، دی بوڤوار ئەو نامانەی کەسارتەر بۆ ناردبوو به دەستکاریکردنەوە بڵاودەکاتەوە ئەویش لەبەر ئەوەی نەبنە هۆی ئازاردنی ئەو کەسانەی تا ئەو کاتە لە ژیاندا مابوون.

ساڵی 1986 کۆچی دوایی دەکات و لەدوای خۆی ئەونامانەی بۆ سارتەر و کەسانی دی ناردبوو بەبێ دەستکاری کردن بڵاو دەکرێنەوە.

× خوێندکاری ماستەر

سەرچاوەکان:

1. Wikipedia, the free encyclopedia.
2. http://voices.yahoo.com/the-feminist-philosophy-simone-de-beauvoir-4990508.html-
3. http://www.philosophynow.org/issues/69/Becoming_A_Woman_Simone_de_Beauvoir_on_Female_Embodiment.